

Starea copilului în România: Unul din doi copii e supus unei forme de abuz, 41,5% dintre copii se află în risc de sărăcie sau excluziune socială, cea mai mare rată din UE. 45% dintre fetele sub 15 ani care au devenite mame în statele UE provin din România

- 4 din 10 copii români sunt afectați de izolare socială și educațională și lipsa condițiilor de trai decent;
- Violența afectează 1 copil român din 2, iar abuzul sexual asupra copilului reprezintă cel mai subraportat fenomen social negativ;
- 45% dintre fetele sub 15 ani care au devenite mame în statele UE provin din România;
- 76.170 de copii au părinții plecați la muncă în străinătate, din care 21.024 sunt complet lipsiți de îngrijirea părinților;
- În 2021, un copil din trei s-a confruntat cu stări de anxietate și a avut nevoie de consiliere și suport psiho-emoțional.

București, 1 iunie 2022: În România, unul din doi copii este supus unei forme de violență fizică, emoțională și sexuală, în vreme ce 41,5% dintre copii trăiesc în risc de sărăcie sau excluziune socială, 6 copii dintr-o mie mor înainte de a împlini un an de viață, 731 de fete sub 15 ani devin mame anual (date aferente anului 2020), cel puțin 100.000 de copii trăiesc fără ambii părinți sau fără unul dintre ei. Mai mult, în 2021, un copil din trei s-a confruntat cu stări de anxietate și a avut nevoie de consiliere și suport psiho-emoțional, procentul crescând la peste 50%, în cazul adolescenților, mergând până la consecințe extrem de grave, și anume tentative de suicid. În doar 8,1% dintre cazuri, diagnosticele au fost independente de contextul pandemic (opozitionism, ADHD/ADD, tulburări de vorbire, intelect liminar sau tulburări de neurodezvoltare), arată datele unei anchete realizate de Salvați Copiii România.

1. Copiii români sunt cei mai expuși sărăciei și excluziunii sociale din întreaga Uniune Europeană, 4 din 10 copii fiind afectați de izolare socială și educațională și lipsa condițiilor de trai decent

România continuă să fie statul membru al Uniunii Europene cu cel mai mare nivel al riscului de sărăcie sau excluziune socială în rândul copiilor, 41,5% dintre aceștia, adică 1,5 milioane de copii, mai mult decât adulții (34,5%)¹, fiind afectați de lipsa de venituri ale familiei care să asigure supraviețuirea sau un trai decent, de izolarea socială și educațională în care trăiesc, de lipsa de acces la nutriție în acord cu vârsta și nevoile biologice ale copilului și la servicii socio-educative și de sănătate de calitate.

România rămâne o țară a șanselor inegale, în condițiile în care acest risc al sărăciei variază de la 19,9% în marile orașe la 30% în orașele mici și suburbii și atinge un îngrijorător nivel de 50,5% în mediul rural.

Datele comparative al UE² ne arată că, la nivelul populației generale din țara noastră, procentul

¹ Eurostat, 2020.

² Anchetă privind condițiile de viață ale populației (Eurostat, date pentru 2020)

gospodăriilor care nu își permit măcar o dată la două zile o masă cu carne/pește sau alt tip echivalent de proteine ajungea la 14,7% (media UE fiind de 8,1%). Mai mult, procentul crește la 28,3% pentru familiile cu trei sau mai mulți copii și la 30%, în cazul familiilor monoparentale.

Aceeași sursă ne arată că 26,2% dintre copiii României cresc în locuințe care nu au toalete în interiorul casei, media la nivelul UE fiind de doar 2%.

Recomandări Salvați Copiii:

- Consolidarea serviciilor de asistență socială pentru identificarea precoce a situațiilor de risc pentru copii, printr-o bugetare constantă și în acord cu nevoile locale;
- Dezvoltarea serviciilor de educație timpurie, în special în mediul rural;
- Creșterea investițiilor economice în comunitățile rurale;
- Oferirea unei mese zilnice calde, în mod gratuit, pentru fiecare copil în creșele, grădinițele și școlile din comunitățile vulnerabile economic;
- Dezvoltarea serviciilor medicale pentru copii.

2. Deși interzisă din 2004, violența afectează 1 copil român din 2, iar abuzul sexual asupra copilului reprezintă cel mai subraportat fenomen social negativ din România

În România, deși interzise prin lege încă din anul 2004, abuzul și neglijarea continuă să fie fenomene prezente în viața copiilor. Fenomenul violenței fizice se menține la un nivel ridicat. În 2021³, 46% dintre copii afirmă că sunt bătuți acasă de către părinți și 5% de către cadrele didactice, ca parte a procesului de disciplinare, în timp ce 20% dintre părinți considerau încă pedepsele fizice drept un mijloc corect și adecvat de educare a copiilor.

Studiul național lansat de Salvați Copiii România în 2021 arată că aproximativ 3% dintre părinți afirmă că, în ultimul an, copilul lor a fost victimă a abuzului sexual, în aproape două treimi dintre cazuri agresorul fiind o persoană necunoscută, iar 2,9% dintre adolescenți au declarat că au fost obligați să întrețină relații sexuale împotriva voinței lor, situație care confirmă nivelul acut de subraportare a abuzurilor sexuale comise asupra copiilor.

Cu toate că majoritatea copiilor (94%) spun că se simt în siguranță în familie și doar 3% afirmă că niciodată nu se simt în siguranță acasă, din răspunsurile primite de la copii rezultă o incidență mult mai mare a aplicării pedepselor fizice (46%), în comparație cu cea recunoscută de părinți (28%), atât în ceea ce privește formele „ușoare”, cât și ceea ce privește formele severe. De asemenea, analiza pune în evidență faptul că 10% dintre copii preferă să părăsească familia de teama pedepselor, pentru 2% acest lucru întâmplându-se des și foarte des.

Prin comparație cu rezultatele studiului similar din 2013, se remarcă o creștere semnificativă a procentului părinților care recunosc incidența abuzului sexual asupra copilului lor (de la 0,5% la 3,2%). Totuși, Consiliul Europei estima în 2020, în Raportul referitor la punerea în aplicare a Directivei 2011/36/UE privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, că, în Europa, 90%

³ SALVAȚI COPIII ROMÂNIA, Studiu privind incidența violenței asupra copiilor, București, 2021.

dintre cazurile de agresiune sexuală asupra copiilor nu ajung în atenția poliției ori a instanțelor judecătorești.

În România, școlile se confruntă cu multiple manifestări de violență, semnificativ fiind fenomenul de bullying, de obicei asociat cu discriminarea, homofobia sau rasismul, violența fizică și verbală între elevi. Conform anchetei sociologice din 2017⁴, anual, 400.000 de copii sunt angrenați în forme variate de bullying/cyberbullying, 200.000 de copii sunt victime ale violenței fizice, iar alți 200.000 sunt autori ai faptelor de lovire, intimidare, amenințare. Pentru diminuarea acestui fenomen, Normele metodologice anti-bullying, adoptate în 2020, având la bază experiența Salvați Copiii, trebuie respectate cu consecvență, astfel încât în toate unitățile de învățământ să funcționeze mecanismele de prevenire, identificare și soluționare a situațiilor de bullying.

Din perspectiva protecției copiilor prin identificarea abuzurilor sexuale de către serviciile de asistență socială și serviciile medicale și sesizarea acestora către organele de urmărire penală, observăm o diferență uriașă între datele statistice cu privire la numărul mamelor minore sub 15 ani și numărul inculpaților trimiși în judecată pentru comiterea infracțiunii de act sexual cu un minor (art. 200, Cod penal).⁵ Subraportarea fenomenului de abuz sexual este evidentă dacă ținem seama de faptul că sistemul de asistență socială și protecție a drepturilor copilului a identificat în 2021 1.349 de cazuri de abuz sexual, urmărirea penală inițiindu-se pentru 1.041 de cazuri.

Recomandări Salvați Copiii:

- Informarea și consilierea părinților, prin program național, cu privire la metode pozitive de educație și creștere a copilului;
- Formarea magistraților și a specialiștilor (medici, asistenți sociali, cadre didactice) în identificarea și instrumentarea cazurilor de abuz fizic, emoțional și sexual asupra copilului;
- Regândirea educației digitale prin încurajarea participării copiilor în procesele de informare, pregătire, de elaborare a aplicațiilor web și a curriculumului specific;
- Înființarea de instanțe specializate pentru cauzele penale în care copiii sunt victime;
- Demararea, începând cu anul școlar 2022-2023, a înființării grupurilor de acțiune anti-bullying, conform legii, în toate școlile din România;
- Extinderea activităților de educație juridică în școlile generale și licee.

3. ”Copii cu copii” - 45% dintre fetele sub 15 ani care au devenite mame în statele UE provin din România

Potrivit EUROSTAT, peste un sfert (28,05%) dintre mamele sub 18 ani din Uniunea Europeană trăiesc în România, țară care ocupă primul loc la acest capitol, în rândul statelor membre. Din totalul nașterilor

⁴ Salvați Copiii, Bullying-ul în rândul copiilor, 2017. <https://www.salvaticopiii.ro/sci-ro/files/10/10551dfa-f0b2-4cb0-a103-08d811dc31a9.pdf>

⁵ Institutul Național de Statistică, date prelucrate. <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>

în 2020 (198.302 nașteri), 731 provin de la mame cu vârsta sub 15 ani și 7.545 de la mame cu vârsta între 15-17 ani.⁶ 4,17% din totalul nașterilor din România provin de la mame minore.

Îngrijorător este faptul că, din 731 de mame cu vârsta sub 15 ani, 706 se află la prima naștere, 24 de fete cu vârsta sub 15 ani se află la a doua naștere, iar una la cea de a treia naștere. De asemenea, din 7.545 de mame cu vârsta între 15-17 ani, 6.898 se află la prima naștere, 1.264 se află la a doua naștere, 113 la a treia naștere. (Eurostat, date pentru anul 2000, accesat mai 2022).

Fenomenul mamelor minore, care plasează România pe primele locuri din Europa, este unul complex, ale cărui consecințe afectează atât mama, cât și copilul. Analiza privind condițiile de viață, locuire și stare de sănătate a gravidelor, copiilor și mamelor cu copii sub 5 ani din mediul rural, realizată în 2020 de Salvați Copiii, sub forma unei anchete sociologice în comunitățile rurale, relevă faptul că există o corelație directă între vârsta precoce a mamei, care înseamnă și o dezvoltare emoțională, dar și socială, încă incomplete, și lipsa accesului la educație sanitară și la servicii medicale constante.

Educația pentru sănătatea sexuală și a reproducerii constituie cel mai ignorat aspect al protecției și educației în rândul copiilor, rata nașterilor înregistrate în rândul adolescentelor între 15 și 19 ani păstrând un nivel în măsură să provoace o mare îngrijorare. România înregistrează 35,1 nașteri la 1.000 de adolescente (media europeană fiind de 8 nașteri la 1.000 de adolescente).⁷

Recomandări Salvați Copiii:

- Reglementări pentru asigurarea de către autoritățile locale, în fiecare comună, a unei echipe mixte de informare și intervenție integrată, formată din: asistent medical comunitar, asistent medical și asistent social;
- Implementarea serviciilor itinerante de consiliere și monitorizare pentru gravide, mame și nou-născuți asigurați de echipe de moașe;
- Acoperirea, din surse bugetare centrale sau locale, a costurilor de transport spre orașe la medicul specialist pentru gravidele vulnerabile din comunitățile dezavantajate;
- Educație pentru sănătate începând cu perioada preșcolară și pentru sănătatea sexuală și a reproducerii cât mai timpuriu (după modelul de intervenție dezvoltat de Salvați Copiii).

4. Analfabetismul funcțional care afectează 1 copil român din 2 este rezultatul absenței unui sistem de educație echitabilă și de calitate pentru toți copiii

În ianuarie 2021, peste 286.150 de copii cu vârsta învățământului obligatoriu (7-17 ani) nu mergeau la școală, iar, pe ansamblul învățământului primar și gimnazial, rata abandonului școlar pentru anul 2019/2020 a fost de 1,3%, ceea ce înseamnă aproximativ 20.878 de elevi.

41% dintre elevii români din sistemul educațional se plasează în aria analfabetismului funcțional,

⁶ Date pentru anul 2020, Eurostat.

⁷ Eurostat, date pentru 2020, cod table demo_frate, accesat mai 2022

conform evaluării internaționale PISA.⁸

Doar o treime dintre elevii de clasa a VIII-a spun că se simt pregătiți pentru examenele naționale care urmează, 31% dintre copiii din învățământul secundar inferior și superior afirmă că au rămas în urmă cu materia școlară, în vreme ce aproape 60% dintre elevi fac meditații la cel puțin o materie. Cei mai mulți elevi se simt extenuați și copleșiți și consideră că în acest an școlar au avut nevoie de mai mult ajutor din partea profesorilor de la clasă. Copiii din mediul urban afirmă în măsuri semnificativ mai ridicate că sunt triști, obosiți sau că se simt singuri, iar în cazul celor care au de dat un examen, aceste sentimente sunt mai acutizate, potrivit unui sondaj realizat de Organizația Salvați Copiii România în 2022.

Recomandări Salvați Copiii:

- Elaborarea și punerea în aplicare, printr-un plan de acțiune prevăzut cu resurse bugetare, a unei strategii coerente pentru asigurarea echității în educație, cu prioritate copiilor dezavantajați, din mediul rural, copiilor cu cerințe educaționale speciale și copiilor cu dizabilități;
- Asigurarea predictibilității în alocarea resurselor financiare în educație și respectarea obligației legale de alocare bugetară a minimum 6% din PIB pentru educație până în 2025;
- Majorarea costului standard per elev și introducerea unor coeficienți de corecție optimi;
- Evaluarea pe timpul verii a rămânerilor în urmă după trei ani școlari afectați de pandemie și implementarea măsurilor remediale.

5. Protecția copiilor cu părinți plecați în străinătate

În România, conform statisticilor oficiale, 76.170 de copii au părinții plecați la muncă în străinătate⁹, din care 21.024 sunt complet lipsiți de îngrijirea părinților, având ambii părinți plecați peste hotare sau provenind din familii în care părintele unic susținător este plecat. Datele obținute de Ministerul Educației de la unități școlare au indicat însă cifre mult mai mari decât ale ANPDCA, chiar dacă nici acestea nu sunt complete.¹⁰

Perioada pandemiei a accentuat dificultățile emoționale, sociale și educaționale cu care se confruntă copiii rămași acasă, anxietatea resimțită de părinții aflați la distanță și problemele de comunicare cu copiii; persoanele în grija cărora au rămas copiii întâmpină mari dificultăți în creșterea acestora, gestionarea situațiilor problematice ivite și prevenirea înstrăinării și izolării sociale a copiilor. Totodată, în lipsa delegării temporare a autorității parentale, procedură necesară în situația plecării în străinătate a ambilor părinți sau a părintelui unic susținător, copiii sunt privați de cele mai elementare drepturi, cum ar fi cel de a beneficia de asistență medicală corespunzătoare sau de a se înscrie la școală.

⁸ Deși au putut citi un text, copiii nu au înțeles ce au citit, ceea ce corespunde nivelului 1 de performanță. Vezi PISA 2018 Results: https://www.oecd.org/pisa/Combined_Executive_Summaries_PISA_2018.pdf

⁹ Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție, decembrie 2021.

¹⁰ Datele colectate de Ministerul Educației, aproximativ 160.000 de copii, surprind doar numărul copiilor integrați în sistemul de învățământ (preșcolari și școlari cu vârsta între 3-17 ani), neincluzând copiii de vârstă antepreșcolară și pe cei neînscși la școală/in abandon școlar.

Recomandări Salvați Copiii:

- Dezvoltarea de servicii de sprijin medical și consiliere psihologică pentru copii, părinți și persoanele desemnate să îngrijească copiii rămași acasă;
- Monitorizarea aplicării prevederilor legale care reglementează protecția copilului cu părinți plecați în străinătate de către serviciile publice de asistență socială și direcțiile generale de protecție a copilului;
- Identificarea copiilor cu părinții plecați în străinătate de către serviciile publice de asistență socială, în parteneriat cu școlile;
- Pregătirea și dezvoltarea profesională a asistenților sociali și a cadrelor didactice;
- Derularea de proiecte de încurajare a menținerii legăturilor dintre copii și părinți.

6. Cauza principală a mortalității infantile în România (5,6‰ față de media europeană de 3,4‰) rămâne asistența medicală deficitară a nașterilor premature.

România se menține printre primele locuri în Uniunea Europeană, cu o rată a mortalității infantile de 5,6 la 1.000 de copii născuți vii în 2020 (INS, ianuarie 2022), cauza principală fiind nașterile premature. De asemenea, țara noastră se confruntă cu o incapacitate gravă de a răspunde nevoilor de îngrijire neonatală: deși necesarul ar fi de 600 de locuri în terapia intensivă neonatală (30 de locuri la un milion de locuitori), sunt asigurate doar aproximativ 300 de locuri, reprezentând așadar 50% din capacitatea de a îngriji nou-născuții prematuri. Aparatura medicală precară, acolo unde nu e chiar insuficientă, pune maternitățile din România în situații dificile.

Principale cauze ale mortalității copiilor de până în patru ani sunt leziunile traumatice (o rată de 8,7 la 100.000 de locuitori), afecțiunile aparatului respirator (7,3 la 100.000 de locuitori), tumorile (4,3 la 100.000 de locuitori) și malformațiile congenitale (2,9 la 100.000 de locuitori), potrivit Institutului Național de Sănătate Publică (INSP) pentru anul 2019. Criza creată de COVID-19 a acutizat și mai mult sistemul medical românesc destinat îngrijirii copiilor.

Recomandări Salvați Copiii:

- Mărirea numărului de paturi de terapie intensivă neonatală și post-terapie în maternitățile de nivel III (cu asigurarea posibilității de a angaja și personal și dotarea cu echipamente proporțional cu creșterea numărului de locuri de terapie intensivă/post-terapie);
- Re-evaluarea și optimizarea transportului neonatal, dotarea tuturor centrelor regionale cu unități de transport neonatal;
- Funcționarea celei de-a doua linii de gardă în secțiile de neonatologie nivel III. Este absolut necesar la volumul și gravitatea cazurilor existente. Ar fi important ca toate maternitățile de nivel III să aibă obligatoriu 2 linii de gardă de medici plătite (suplimentar, persoana desemnată pentru transport, dacă există și unitate de transport).
- Asigurarea numărului optim de medici și asistente de neonatologie și moașe.

7. Participarea copiilor în procesele decizionale care-i privesc în mod direct

Asociațiile și consiliile elevilor au solicitat, de-a lungul anilor, implicarea lor în procesele decizionale, prin asigurarea participării lor în consiliile de administrație ale unităților de învățământ. Legea educației naționale nr. 1/2010 permite participarea, din cota rezervată părinților, a unui singur elev, și cu condiția ca acesta să fi împlinit 18 ani, legitimitatea consiliilor de administrație convocate de unitățile școlare din România putând fi considerată îndoielnică și nesincronizată cu principiul fundamental al participării copiilor.

O altă componentă a participării copiilor în viața școlii este definită de delegarea de reprezentanți de către Consiliul Școlar al Elevilor, în comisia de evaluare și asigurare a calității, comisia de prevenire și combatere a violenței. Salvați Copiii constată o practică a numirii simbolice în aceste funcții de reprezentare, care nu încurajează consultarea reală a elevilor de către membrii comisiilor, asupra unor fenomene precum violența sau bullyingul, care au o influență puternică în sensul creării unui climat școlar negativ.

În ceea ce privește implicarea copiilor în viața comunității, conform legislației actuale, nu există obligativitatea înființării unor structuri consultative ale copiilor. Autoritățile locale au făcut eforturi sporadice de înființare a unor structuri de consultare a tinerilor, omițând dreptul la participare a copiilor, prevăzut în Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, a cărei semnatară este și România.

Pentru a-și respecta angajamentele asumate, Salvați Copiii consideră oportună înființarea unui Consiliu Consultativ pentru copii și tineri, care să aibă rol consultativ pentru Consiliul Local, întărind dialogul structurat între administrația locală și copii, în ceea ce privește elaborarea de politici publice și aplicarea lor în domeniul participării copiilor în viața comunității. Astfel, ar fi încurajată implementarea bugetară participativă, prin care copiii să aleagă proiecte finanțate din bugetul local și să implementeze ideile și inițiativele, într-un proces deschis, incluziv și transparent care îi încurajează să se implice în stabilirea priorităților de cheltuire a banilor din bugetul local.

Recomandări Salvați Copiii:

- Modificarea legislației privind componența consiliilor de administrație ale unităților de învățământ astfel încât participarea elevilor în procesul decizional să fie asigurată prin alocarea a 3 locuri pentru elevii care au împlinit 14 ani;
- Respectarea cu strictețe a dispozițiilor legale de constituire a grupurilor de acțiune anti-bullying prin participarea elevilor în aceste structuri;
- Înființarea consiliilor consultative ale copiilor la nivelul tuturor consiliilor județene, locale sau de sector.

Pentru mai multe informații, **persoana de contact:** George Roman, Director Advocacy – george.roman@salvaticopiii.ro, tel. 0722605904.

Despre [Organizația Salvați Copiii](#):

De 32 de ani, Salvați Copiii România construiește programe sociale, politici publice și practici solide în beneficiul copilului din România. Expertiza și complexitatea proiectelor la nivel național fac din organizație o instituție socială esențială, al cărei rol este medierea între societatea și autoritatea publică, în beneficiul copilului. În cele peste trei decenii de activitate, Salvați Copiii a intervenit activ în societate, identificând soluții concrete pentru protejarea și sprijinirea copiilor vulnerabili, și a militat, în același timp, pentru o colaborare viabilă cu autoritățile decidente, pentru asigurarea interesului superior al copilului. Salvați Copiii și-a asumat rolul de supraveghere vigilentă a autorităților publice, în așa fel încât acestea să implementeze politici publice de durată care să corecteze cauzele care duc la vulnerabilizarea copiilor. Totodată, organizația a reușit să creeze rețele active de solidaritate, prin încurajarea responsabilității sociale a companiilor și a societății, în sens larg. În calitate de membru al Save the Children, cea mai mare organizație independentă din lume care promovează drepturile copilului și care cuprinde 30 de membri și desfășoară programe în peste 120 de țări, VIZIUNEA noastră este o lume care respectă, pentru fiecare copil, dreptul său la supraviețuire, educație, protecție și participare, asumându-ne MISIUNEA de a obține progrese importante privind modul în care copiii sunt tratați și producerea schimbărilor imediate și de durată în viața acestora. Peste 2.920.000 de copii au fost implicați în programele și campaniile Organizației Salvați Copiii.